

РОЗДІЛ 4. РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ
І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКАПРИЗНАЧЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ
У РОЗРІЗІ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ
НА ПРИКЛАДІ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІAPPOINTMENT OF ENTREPRENEURIAL UNIVERSITY IN VIEW
OF THE STRATEGIC PLANNING OF REGIONAL DEVELOPMENT
IN THE EXAMPLE OF THE LVIV REGION

УДК 378.4: 332.146.2

<https://doi.org/10.32843/infrastruct40-58>**Бець М.Т.**к.е.н., доцент,
доцент кафедри підприємництва
та екологічної експертизи товарів
Національний університет
«Львівська політехніка»**Ягольник С.Г.**к.т.н.,
асистент кафедри підприємництва
та екологічної експертизи товарів
Національний університет
«Львівська політехніка»**Bets Mariana**

Lviv Polytechnic National University

Yaholnyk Svitlana

Lviv Polytechnic National University

У статті наведено особливості трансформації академічних університетів у підприємницькі як драйвери розвитку регіону. Виявлено можливості використання потенціалу академічного університету у стратегічному плануванні на засадах концепції смарт-спеціалізації. Розглянуто зміст функцій підприємницького університету за науково-дослідною, територіально-інфраструктурною, суспільно-культурною, локальною, маркетинговою та інноваційною сферами розвитку регіону. Виявлено ефекти й вигоди для регіону від трансформації академічного університету у підприємницький. Узагальнено підходи до трактування характерних ознак підприємницького університету за критеріями його оцінювання та результатами діяльності. Оцінено стан узгодження цілей Стратегії розвитку Львівської області за участю університетів. Авторами пропонується наділити кращий за рейтингом університет регіону статусом опорного з елементами підприємництва, що зобов'язує розробляти програми розвитку університетів у розрізі стратегічних цілей регіону на засадах концепції смарт-спеціалізації.

Ключові слова: регіон, підприємницький університет, пріоритети соціально-економічного розвитку, регіональна стратегія, стратегічна ціль, смарт-спеціалізація.

В статье представлены особенности трансформации академических универ-

ситетов в предпринимательские как драйверы развития региона. Выявлены возможности использования потенциала академического университета в стратегическом планировании на основе концепции смарт-специализации. Рассмотрено содержание функций предпринимательского университета по научно-исследовательской, территориально-инфраструктурной, общественно-культурной, локальной, маркетинговой и инновационной сферам развития региона. Выявлены эффекты и выгоды для региона от трансформации академического университета в предпринимательский. Обобщены подходы к трактовке характерных признаков предпринимательского университета по критериям его оценки и результатам деятельности. Оценено состояние согласования целей Стратегии развития Львовской области с участием университетов. Авторами предлагается наделять лучший университет региона статусом опорного с элементами предпринимательского, что обяжет разрабатывать программы развития университетов в разрезе стратегических целей региона на основе концепции смарт-специализации.

Ключевые слова: регион, предпринимательский университет, приоритеты социально-экономического развития, региональная стратегия, стратегическая цель, смарт-специализация.

The article outlines the directions of transformation of academic universities into entrepreneurial ones, as drivers of growth of region's socio-economic development and of using their potential to achieve strategic planning priorities based on the concept of smart specialization. The topicality of the study is conditioned by the disappointing results of the developed regional strategies and action plans monitoring before coming into force of the relevant Resolution of the Cabinet of Ministers in 2018. The introduction of public administration reform and European integration of Ukraine caused the necessity to improve the approaches to strategic planning of regional development on the basis of smart specialization. Despite the choice of the entrepreneurial university model, its distinctive feature is the innovative approach to the intensification of resources usage and search for additional sources of funding, the development of the institution infrastructure, forms of economic interest in participating in regional projects, the satisfaction of public interest. The authors have defined functions of the entrepreneurial university in research, territorial and infrastructural, social and cultural, local, marketing and innovative spheres of the region's development and determined effects and benefits for the region from the transformation of an academic university into an entrepreneurial one. The approaches to the interpretation of an entrepreneurial university characteristics by the criteria of its evaluation and results of its activity have been summarized. The objectives of the Regional Development Strategy and the participation of universities of Lviv region have been evaluated and the absence of the regional universities active participation in meeting urgent requests of business, state and society has been proved. The authors propose to grant the best university of the region status of a reference regional university with elements of an entrepreneurial one as a potential participant in strategic goals meeting on the basis of smart specialization concept.

Key words: region, entrepreneurial university, priorities of socio-economic development, regional strategy, strategic goal, smart specialization.

Постановка проблеми. Знання, наука й освіта є одними із ключових детермінант, що впливають на соціально-економічний розвиток регіонів. Вони виступають умовою ефективності інших

компонентів розвитку економічних систем, а їхня пасивність приводить до помилкових стратегічних рішень. Низька результативність розроблених стратегічних планів розвитку регіонів зумовлена

відсутністю затвердженої методики та відкритого обговорення з представниками бізнесу та наукових закладів, органів місцевого самоврядування, регіональними експертами.

У сучасних транзитивних умовах України роль академічної освіти у досягненні високого рівня знань є незаперечною, зважаючи на інноваційні потреби суспільства у цій галузі, проте потенціал «місцевих» академічних університетів вкрай неефективно застосовується у практиці стратегічного регіонального планування.

Про це свідчать невтішні результати моніторингу та оцінки результативності реалізації розроблених регіональних стратегій і планів заходів до набрання чинності в 2018 році відповідної Постанови Кабміну, згідно з якою всі регіони України в межах стратегії регіонального розвитку повинні визначити хоча б одну стратегічну ціль на засадах смарт-спеціалізації [13].

Місце академічного університету інноваційного типу у розробленні регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації визначається сучасними парадигмами їх якісного піднесення на засадах концепції підприємницького університету, що підтверджують численні дослідження вітчизняних та закордонних аналітиків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Концепція підприємницького університету як інституту, здатного впоратися з проблемами сучасної вищої освіти, зумовленими переходом до «суспільства знань», обговорюється численними дослідниками на основі положень Б. Кларка, Дж. Ропке, Р. Коуена, Л. Леслі, Г. Стівенсона [8].

Так, Б. Кларк, один із відомих розробників концепції підприємницького університету, вважає, що основною ознакою підприємницького університету є відсутність сумнівів комерціалізувати генерацію і поширення знань, персонал такого університету не вбачає в комерціалізації небезпеки для академічних традицій і якості освіти. На думку дослідника, такий підхід у неявному вигляді передбачає диверсифікацію джерел фінансування університету, а умовою ефективного функціонування підприємницького університету є такий стиль управління, який забезпечує гнучкість і стратегічну взаємодію із зовнішнім середовищем, що цілком виправдано на регіональному рівні [1].

Теоретично-організаційні механізми трансформації університетів підприємницького типу поряд із такими формами, як університет регіональної інноваційної системи, університет із новою формою надання освітніх послуг, залучений університет, опорний університет, відображені у дискусіях вітчизняних та зарубіжних аналітиків [9].

Численні дослідження виокремлюють інноваційність підходів академічного університету у своїй діяльності як характерну рису підприємницького університету, відтоді проблеми набуття

академічними університетами ознак інноваційної структури в регіоні досліджувалися такими вітчизняними науковцями, як І.В. Артьомов, І.П. Студеняк, Й.Й. Головач, А.В. Гусь [11], Т.Є. Воронкова, К.Г. Гурова [3], Н.М. Буняк [2], І.М. Гончаренко [5], О.О. Романовський [12], М. Стріха та М. Ільченко [10], дослідниками з пострадянського простору, такими як А.Г. Мокроносов, І.Н. Мавріна [11] та ін.

Вплив сучасних академічних університетів на регіональний розвиток і оцінка можливих форм у реалізації регіональних стратегій розвитку наведені в роботах М.Ю. Барішнікова, Є.В. Вашуріна, Е.А. Шарикіна, Ю.Н. Сергеев, І.І. Чіннова [1], Є.А. Кранзеева [6], Д. Аудрец, А. Лінк [18], Й. Друкер, Х. Голдстейн [19], Н. Поніковскі [20], А. Пйотровска-Пйонтек [21], Д. Єльонек, А. Месяш-Лех [22] та ін.

Формуючи місію і шляхи подальшого прогресу, вітчизняні університети визначають своє майбутнє і несуть відповідальність за розвиток регіону. Зростаюча роль університету в розвитку територій і місцевих громад вимагає сучасних інструментів застосування потенціалу вищих навчальних закладів, одним із яких визнано концепцію інноваційної політики на засадах «розумної спеціалізації», або смарт-спеціалізації.

Зв'язок між створенням знань, інноваційною активністю суб'єктів надання освітніх послуг і підвищенням регіональної та національної конкурентноздатності на основі впровадження «розумної спеціалізації» у планування регіонального розвитку стає предметом наукового пошуку вітчизняних і закордонних дослідників.

Практику запровадження принципів "розумної спеціалізації" та можливості її застосування досліджували вітчизняні науковці В.Ю. Грига [5], М.А. Сорока [15], О.С. Яцюк [16], закордонні аналітики П'єр-Александр Балланд, Рон Бошма, Джоан Креспо, Девід Л. Рігбі [17], Е. Якубовскі [23] та інші.

Актуальність досліджень у цій площині зумовлена реалізацією положень Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом, потребою економічної інтеграції із загальним ринком ЄС та необхідністю забезпечити наявність України в глобальному ланцюгу доданої вартості. Відтоді це стимулює та зобов'язує університети впроваджувати результати фундаментальних та прикладних досліджень у проектах регіонального розвитку.

Проте проблеми організаційного перетворення академічних університетів у підприємницькі для отримання соціально-економічних ефектів розвитку регіону у розрізі підходу Європейської комісії для визначення пріоритетів інноваційного розвитку територій на засадах концепції «розумної (смарт) спеціалізації» залишаються невирішеними.

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати завдання дослідження, яке полягає в обговоренні напрямів трансформації

академічних університетів у підприємницькі як драйверів зростання соціально-економічного стану регіону та виявлення можливостей використання їх потенціалу для досягнення пріоритетів регіонального розвитку у процесі впровадження концепції смарт-спеціалізації в сфері регіонального стратегування на прикладі Львівської області.

Виклад основного матеріалу дослідження.

У численних працях науковців і аналітиків концепція підприємницького університету представлена визначенням поняття «підприємницький університет», змістом підприємницької діяльності університетів у вигляді матриці, яку описують подолання обмежень в сфері генерації знань, у викладанні та впровадженні знань в практику та подолання ресурсних обмежень (дефіцит людських, фінансових, інформаційних ресурсів), моделі підприємницького університету (за результатами – викладачі та випускники створюють інноваційні компанії; за типом дії команди управлінців (університет-підприємець)) [1].

Незважаючи на вибір моделі підприємницького університету, його відмінними рисами визнано інноваційність підходів у напрямі інтенсифікації використання ресурсів і пошуку додаткових джерел фінансування, розвитку інфраструктури та форм економічної зацікавленості у поєднанні із задоволенням суспільних інтересів [2].

До основних показників, що характеризують ключові ознаки підприємництва в діяльності університетів, відносять активність, ефективність і результативність розвитку підприємницької діяльності університету, а саме генерацію знань, трансфер знань, впровадження та іншу діяльність, що приносить дохід [11].

Дієвим елементом підприємницького університету вважається наявність підприємницьких підрозділів у структурі університету, які характеризують рівень комерціалізації знань, величину доходу від впровадження знань у бізнес, конкурентоздатність університету на ринку послуг професійної освіти і ринку праці, тобто їхня діяльність націлена на досягнення інноваційних змін у межах певного регіону.

З огляду на викладені вище аргументи на користь підприємницьких ознак академічних університетів, істотного значення набирають функції традиційного університету в регіональному розвитку.

Підприємницькі університети в сучасних умовах покликані визначати важелі підвищення соціально-економічного стану регіону, оскільки проводять науково-освітню діяльність на основі інноваційних технологій і принципів управління.

Додатковими перевагами для регіонів, що виникають внаслідок функціонування підприємницьких університетів, є надання існуючим регіонам та об'єктам прогресивного функціонально-просторового характеру (див. табл. 1).

Серед вказаних функцій університетів підприємницького типу ключовими слід вважати розвиток дієвих форм співпраці з регіональним бізнес-сектором, прямим одержувачем послуг, який створює попит на кваліфікованих фахівців та результати фундаментальних і прикладних досліджень.

Тоді як раніше регіональний розвиток сприймався через призму інвестування в технічну інфраструктуру, нині одними з найважливіших чинників, які ініціюють процеси розвитку в регіоні, вважаються «м'які» фактори – знання та інноваційність, які продукують підприємницькі університети.

Істотний вплив університетів на регіональний розвиток має і характер та тип регіону, в якому розташований підприємницький університет [9].

Так, пропонується розділити університети і регіони України, в яких вони розташовані, на чотири категорії таким чином: один університет у периферійних регіонах; декілька університетів у центральному регіоні; традиційні університети в столичному регіоні; новітні технічно-орієнтовані університети в центральному або столичному регіоні [9].

Авторами наукового проекту «Інноваційний університет – інструмент інтеграції в європейський освітній і науковий простір» виявлено, що найбільший вплив на розвиток регіону в Україні здійснює єдиний університет у периферійному регіоні, а традиційні престижні університети більше зосереджені на вирішенні національних і глобальних проблем, ніж проблем власного регіону [9]. Процес виявлення внеску академічного університету як підприємницького у соціально-економічний розвиток регіону пов'язаний з його економічною, ринковою, інноваційною та управлінською орієнтацією.

Наявність характерних ознак підприємницького університету за критеріями його оцінювання та результатами діяльності дозволяють функції академічного підприємництва трансформувати у регіональні стратегії розвитку (табл. 2) [22].

Така вимога змушує академічні університети набувати підприємницьких рис і ознак шляхом використання власних інтелектуальних і матеріальних ресурсів, новаторства (наявність інновацій у навчальній, науково-технічній діяльності, методах управління і організації цієї діяльності для подолання конкуренції і просування продукції, товарів, послуг), власної оцінки і страхування ризику, пов'язаного з інноваційною діяльністю [2].

Так, у Стратегії розвитку Львівської області до 2027 року стратегічні цілі об'єднують тактичні цілі у напрямі зміцнення конкурентоспроможності регіону, кожна з яких пов'язана з побудовою зв'язків між науковими дослідженнями та інноваціями, впровадженням наукомістких технологій та трансферу наукових ідей з академічних університетів на регіональний ринок [10].

У цьому аналітичному документі вказано, що Львівська область володіє значним економічним та науково-технічним потенціалом, розвинутим сектором інформаційно-комунікаційних технологій, мережею наукових та освітніх закладів, які у сукупності стають порівняльною перевагою в умовах

глобального розвитку ІТ-сектору та залучення іноземних інвестицій у високотехнологічні галузі.

Побудова відкритого і конкурентоспроможного Львівського регіону можлива лише за рахунок підготовки інноваційних кадрів, зокрема підвищення якості освіти та активності населення у процесі

Таблиця 1

Зміст функцій підприємницького університету за сферами розвитку регіону

№ з/п	Ефект		Зміст функції
	Сфера	Вигоди регіону	
1	Науково-дослідна	Створення науки, знань, і технологій	Проведення наукових досліджень як можливість створення секторів високих технологій та їх програмного фінансування з бюджету
2	Економічна інфраструктура території	Працедавці	Розвиток бізнесу та підприємницького середовища у сфері сприяння бізнесу і створення робочих місць; залежність від системи бюджетної пропозиції щодо держзамовлення; характеризується низькими доходами і адміністративними перепонами
		Інвестори	Розвиток університетської інфраструктури за рахунок коштів бюджету; реалізація інвестиційних проектів з державного фонду регіонального розвитку та регіонального бюджету
		Постачальники матеріалів та послуг	Розширення обмеженості фінансових ресурсів для діяльності, оскільки поточні закупівлі, як правило, здійснюються на регіональному ринку
		Студенти як споживачі на ринку	Зростання потоку фінансових ресурсів за рахунок комерційної оплати навчання; породження попиту на товари та послуги регіонального ринку: оренда житла, послуги транспорту, споживання продуктів харчування, супутні освітні послуги, послуги у сфері культури тощо
3	Суспільно-культурна	Генерація креативного капіталу	Формування громадянського суспільства, креативного класу, нагородження капіталу знань та творчості як сучасні чинники розвитку регіону у формі кластерів творчої діяльності та наукового співтовариства
		Навчання людського капіталу	Навчання персоналу для регіональної адміністрації; випускники як людський капітал на ринку; орієнтація освіти на потреби регіональної економіки
4	Локальна	Навчання створенню нової якості середовища	Розташування університетів в престижних місцях, створення університетських кампусів, нових архітектурних та комунікаційних рішень, надання території нових суспільних функцій, вирішення питань функціонально-просторової організації інтер'єру об'єктів
5	Маркетингова	Створення бренду міста та регіону	Підвищення привабливості регіону для подорожуючих, формування конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості регіону, подолання ізольованості та бар'єрів взаємин між університетом та навколишнім середовищем, активізація участі в економічному та соціальному житті регіону.
6	Інноваційна	Комерціалізація знань	Підвищення інноваційної діяльності через науково-дослідницьку діяльність, трансфер нових знань як факторів розвитку під гаслом «наука в бізнесі та бізнес в науці», зменшення технологічного розриву регіону від прогресивних

Джерело: сформовано на основі [20; 21; 22]

Таблиця 2

Характерні ознаки підприємницького університету за критеріями його оцінювання та результатами діяльності

№ з/п	Ознака	Критерії оцінювання та результати
1	Економічна	Економічна ефективність діяльності – доходи, витрати, фінансові результати як елементи планування, моніторингу, аналізу та оцінки діяльності університету
2	Ринкова	Потреби ринку праці, попит на освітні послуги, наукові дослідження та інноваційні продукти – позитивна динаміка контингенту та працевлаштування випускників
3	Інноваційна	Продуктування інновацій у науковій і освітній діяльності та комерціалізація знань – кількість патентів та заявок на патенти, грантів на дослідження
4	Управлінська	Наявність системи управління університетом, в якому, поряд з академічним підходом (через самоврядування, специфічні структури, принципи, традиції, детермінанти) існує управлінський підхід, заснований на ділових правилах і на сучасних прикладних методах управління – створення практики управління університетами як підприємницькими структурами

Джерело: сформовано на основі [18]

Оцінка стану узгодження цілей Стратегії розвитку регіону та активності участі університетів на прикладі Львівської області на 2021–2027 рр.

№ з/п	Цілі розвитку області		Назва проекту (потенційні учасники реалізації проекту ВНЗ Львівської області)
	Стратегічні	Тактичні	
1	«Програма 1 «Конкурентоспроможна економіка на засадах smart спеціалізації»	1.1. Стимулювання інноваційних видів економічної діяльності з високою доданою вартістю	Виробництво теплової енергії з твердої біомаси для опалення будівель соціальної сфери та підприємств агропромислового сектору (Навчальні та наукові дослідні установи)
			Ефективне управління біоресурсами області на основі їх розвитку обліку та систематизації (Національний лісотехнічний університет України)
			Розробка проекту створення локації культурних індустрій «Національний центр мистецтв та ремесел» на базі Львівської експериментальної кераміко-скульптурної фабрики (ЛЕКСФ) (Львівська національна академія мистецтв)
			Розробка проекту реконструкції заводу для виробництва дорожнього бітуму з використанням високов'язкої нафти (НУ «Львівська політехніка»)
2	«Програма 2 «Якісне життя»	1.2. Інвестиційна привабливість	Фенш-Інкубатор (Креативна зона) (Львівський Торгово-економічний Університет, Львівська Національна Академія Мистецтв, НУ «Львівська Політехніка», Українська Академія Друкарства)
		1.3. Енергетична самодостатність	Популяризація вигод від розвитку біоекономіки (Національний лісотехнічний університет України)
			Державно-приватне партнерство для розвитку та підвищення конкурентоздатності біосектору на інноваційних засадах (Національний лісотехнічний університет України)
			Мультиплікація ефекту підтримки зеленого туризму на розвиток дерев'яного домобудування, як високотехнологічного елементу біоекономіки Львівщини (Освітні заклади (партнерство))
		Створення в гірських територіях високоенергових балансуючих потужностей невеликих ГАЕС для забезпечення подальшого швидкого розвитку відновлюваних джерел енергії (НУ «Львівська політехніка», Львівський Національний університет ім. Івана Франка)	
		Розробка проекту для використання попутного газу, що одержується НГВУ «Бориславнафтогаз» (м. Борислав), для виробництва електричної енергії з низькою вартістю (НУ «Львівська політехніка»)	
		Створення в Україні високотехнологічного комплексу виробництва синтетичних альтернативних моторних та побутових палив (НУ «Львівська політехніка»)	
		Розвиток технологічної лабораторії "Tech Labipno" (НУ «Львівська Політехніка»)	
	1.4. Науково-технологічний розвиток	Створення інноваційного парку стартапів для обдарованої молоді TechStartUpSchool НУ «Львівська політехніка» (TechStartUpSchool НУ «Львівська політехніка)	
	2.1. Здорове населення	Розвиток діяльності інноваційного Хабу з просування цифрових технологій 4.0 у різних секторах економіки та суспільного життя (НУ «Львівська Політехніка»)	
	2.2. Інклюзивне суспільство	Реконструкція і оснащення Львівського центру термічної травми із створенням сучасних європейських умов інтенсивного лікування дітей та дорослих із термічною травмою та її наслідками (Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького)	
	2.3. Освічені громади	Модернізація багатопрофільних лікарень інтенсивного лікування (Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького)	
	2.4. Безпечне та безбар'єрне середовище	Програма підготовки фахівців супроводу осіб з особливими потребами у соціальній та освітній сферах (Український католицький університет)	
		Проведення щорічного музичного фестивалю «Українська музика в часі і просторі» (викладачі як учасники та слухачі наукових та семінарських заходів)	

Продовження таблиці 3

3	Програма 3 «Збалансований просторовий розвиток»	3.1. Розвиток інфраструктури територіальних громад 3.2. Дорожно-транспортна, логістична, транскордонна та інформаційно-комунікаційна інфраструктура. 3.3. Стимулювання економічного розвитку сільських та гірських територій	-
4	Програма 4 «Чисте Довкілля»	4.1. Запобігання забрудненню водних ресурсів та атмосферного повітря 4.2. Формування екологічної свідомості населення та комплексної системи поводження з відходами 4.3. Збереження біорізноманіття та розвиток природоохоронних територій	Упорядкування території та об'єктів природно-заповідного фонду Львівської області (Львівський національний університет імені Івана Франка, Національний лісотехнічний університет України, НУ «Львівська політехніка» та інші) Розробка проєктів створення нових та розширення існуючих територій та об'єктів природно-заповідного фонду (Львівський національний університет імені Івана Франка, Національний лісотехнічний університет України) Збереження цінних природних об'єктів на межових територіях міста Львова та приміської зони (НУ «Львівська політехніка»)
5	Програма 5 «Туристична привабливість»	5.1. Підвищення атракційності та інфраструктурного забезпечення туризму, курортів, оздоровлення, спорту та рекреації 5.2. Підвищення якості регіонального туристичного продукту та його просування	Розробка проєкту відродження Бориславського озокеритового родовища з метою використання озокериту в лікувальній практиці та промисловості (НУ «Львівська політехніка») Створення комплексного музею під відкритим небом на основі Підгорецько-Пліснеських територій (НУ «Львівська політехніка»)

Джерело: складено автором

безперервного навчання відповідно до потреб та перспектив регіону. Такий стратегічний підхід вимагає узгодження тактичних цілей Стратегії із функціями підприємницького університету інноваційного типу для підвищення ефективності використання наукового потенціалу академічного підприємництва.

Відтоді вітчизняні університети вимушені адаптуватися до вимог стратегічного планування регіонального розвитку на основі європейської методології, яка передбачає залучення вищих навчальних закладів регіону як потенційних учасників реалізації заходів та проєктів промислової модернізації на засадах «розумної» спеціалізації [15]. Кожна із спрямованих стратегічних та тактичних цілей розвитку території перекладається на вимірювані ефекти та специфічні види діяльності академічних університетів, які відображені у тактичних цілях університету (див. табл. 3).

Оцінка стану узгодження цілей Стратегії розвитку регіону та активності участі університетів на прикладі Львівської області на 2021–2027 рр. виявила вкрай низьку їхню активність, зокрема серед п'яти стратегічних цілей регіонального розвитку програма «Збалансований просторовий розвиток» залишилася поза увагою університетів регіону, що свідчить про відсутність активної позиції університетів задовольняти нагальні запити бізнесу, держави і суспільства.

Вищенаведене підтверджує необхідність удосконалити концептуальні моделі академічних університетів, які відображають характер їхньої взаємодії з регіоном в процесі реалізації регіональних стратегічних цілей, зокрема такі, як університет, включений в регіональну інноваційну систему, університет, що діє як «модель другого шляху», зацікавлений (залучений) університет, і розвинути риси підприємницького.

Підприємницька форма університету характеризується економічною автономією, передає отримані в дослідженнях знання реальному сектору економіки й орієнтована на стимулювання економічного розвитку регіону шляхом створення умов для генерації і використання знань, що є умовою їхнього функціонування за обмеження державного фінансування академічних вітчизняних університетів [14].

Так, розрахунок обсягу фінансування університетів у 2020 році проводився Міністерством освіти і науки України за конкретними показниками, серед яких визначено регіональний коефіцієнт та обсяг коштів на дослідження, які університет залучає від бізнесу чи з міжнародних грантів, істотно активізує їхні функції як підприємницької структури регіону.

Пропонується згідно з консолідованим рейтингом вищих навчальних закладів наділити кращій університет регіону статусом опорного регіонального, що здійснює відповідно до стратегічних документів регіону цілеспрямовану діяльність, яка включає відповідні елементи: підготовку і реалізацію широкого спектру освітніх програм для перспективної економічної системи регіону; проведення широкого спектру ініціативних наукових досліджень у сфері регіонального розвитку, використання просторових ресурсів регіону, охорони навколишнього середовища, розвитку регіонального і місцевих соціумів, що трансформуються в наступні дії і рішення регіональних і місцевих органів влади; створення спільно з регіональними органами влади технологічних майданчиків, які забезпечують перетворення результатів освітньої та науково-дослідної діяльності в процесі експериментального моделювання відповідних бізнес-процесів в реальні інноваційні види бізнесу.

Висновки з проведеного дослідження. Одним із найважливіших напрямів імплементації концепції старт-спеціалізації, який досі належним чином не висвітлений у наукових працях, є залучення підприємницьких університетів до визначення пріоритетів регіонів та формування стратегій їхнього розвитку на основі реалізації таких переваг.

Модель підприємницького університету (*entrepreneurial university model*) з огляду на функції, які він виконує, і враховуючи регіональні потреби в умовах реформи фінансування державних університетів України, видається наближеною до практичного застосування з метою стратегічного планування розвитку регіону на засадах смарт-спеціалізації.

Підхід смарт-спеціалізації можливо впровадити, якщо в процесі підготовки регіональної стратегії виконавці будуть дотримуватися затвердженої методики, особливо в частині широкого публічного обговорення пріоритетів розвитку з представниками інноваційного та експортоорієнтованого бізнесу, науковців, агенцій регіонального розвитку та зацікавлених стейкхолдерів.

У подальших дослідженнях доцільно сформулювати ознаки концептуальних моделей вітчизняних університетів та виявити їхній підприємницький потенціал для задоволення потреб регіону з урахуванням політичних і соціокультурних особливостей та провести моніторинг результативності діяльності університетів для вирішення стратегічних цілей розвитку регіону на засадах смарт-спеціалізації з урахуванням досвіду пілотних регіонів Харківської, Одеської та Запорізької областей України.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Барышникова М.Ю., Вашурина Е.В., Шарыкина Э.А., Сергеев Ю.Н., Чиннова И.И. Роль опорных университетов в регионе: модели трансформации. Вопросы образования. 2019. № 1. С. 8–43. URL: <https://vo.hse.ru/data/2019/04/09/1176078616/01%20Baryshnikova.pdf> (дата звернення: 1.03.2020).
2. Буняк Н.М. Предпринимательский университет: сущность и особенности формирования. *Juvenis scientia. Экономика и управление*. 2016. № 2. С. 144–147. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/predprinimatelskiy-universitet-suschnost-i> (дата звернення: 1.03.2020).
3. Воронкова Т.Є., Гурова К. Г. Підприємницький університет: інтеграція освіти, науки, бізнесу. *Агросвіт*. 2018. № 21. С. 28–33. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/21_2018/6.pdf (дата звернення: 1.03.2020).
4. Гончаренко І.М., Лисун Я.В. Академічне підприємство: можливості розвитку інноваційних проєктів в університетах. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Спецвипуск. VI Міжнародна науково-практична конференція. Ефективність організаційно - економічного механізму інноваційного розвитку вищої освіти*. 2016. С.289–297. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/3793/1/Konf20161007_VI_P289-297.pdf (дата звернення: 1.03.2020).
5. Грига В.Ю. Зарубіжна практика впровадження «розумної спеціалізації» та можливості її застосування в Україні. *Економіка і прогнозування*. 2019. № 2. С. 138–153. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econprog_2019_2_9 (дата звернення: 1.03.2020).
6. Кранзеева Е.А. Новые модели университетов: вклад в региональное развитие. *Университетское управление: практика и анализ. Университетское управление: практика и анализ*. 2017. Том 21, № 5. С.64–73. URL: <https://doi.org/10.15826/umpra.2017.05.062> (дата звернення: 1.03.2020).
7. Інноваційні розробки університетів і наукових установ МОН України /заг. ред. М. Стріхи та М. Ільченка. Київ: Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2017. 278 с.
8. Інновації у вищій освіті: вітчизняний і зарубіжний досвід: навч. посіб. /І.В. Артёмов, І.П. Студеняк, Й.Й. Головач, А.В. Гусь. Ужгород: ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2015. 348 с.
9. Інноваційна діяльність університетів України: аналітичний огляд. Ужгород: Інформаційний бюлетень наукового проєкту «Інноваційний університет – інструмент інтеграції в європейський освітній і науковий простір». Випуск 1, 2015. 159 с. URL: <http://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/9718> (дата звернення: 1.03.2020).
10. Львівщина. Люди. Дії. План заходів з реалізації у 2021 –2023 роках Стратегії розвитку Львівської області на період 2021–2027. Львів: Львівська обласна рада, 2019. 515 с. URL: https://loda.gov.ua/upload/users_files/22/upload/Lviv_region_2021–2023.pdf (дата звернення: 1.03.2020).
11. Мокроносів, А.Г. Предпринимательский потенциал развития автономного вуза: монография / А.Г. Мокроносів, И.Н. Маврина. Екатеринбург: Рос. гос. проф.-пед. ун-т. (РГППУ), 2016. 165 с.
12. Романовський О.О. Феномен підприємництва в університетах світу: монографія, Вінниця: Нова книга, 2012. 503 с.
13. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених регіональних стратегій і планів заходів» із змінами і доповненнями, внесеними Постановою Кабінету Міністрів України від 14 листопада 2018 року № 959 від 11 листопада 2015 р. № 932 URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/KP150932?an=1&ed=2018_11_14 (дата звернення: 1.03.2020).
14. Постанова КМУ «Про розподіл видатків державного бюджету між закладами вищої освіти на основі показників їх освітньої, наукової та міжнародної діяльності» від 24.12.2019 р. № 1146 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1146-2019-%D0%BF> (дата звернення: 1.03.2020).
15. Сорока М.А. Смарт-спеціалізація у стратегічному плануванні на регіональному та місцевому рівнях: витоки підходу та перспективи для України. *Аспекти публічного управління*. 2019. Т. 7, № 8. С. 20–29. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aplur_2019_7_8_5 (дата звернення: 1.03.2020).
16. Яцюк О.С. Смарт-спеціалізація розвитку регіону як важливий напрям підвищення його конкурентоспроможності та інноваційної активності. *Scientific Bulletin of Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas (Series: Economics and Management in the Oil and Gas Industry)*. 2018. № 2 (18). С. 54–60. URL: <http://elar.nung.edu.ua/handle/123456789/7015> (дата звернення: 1.03.2020).
17. Balland P.-A., Boschma R., Crespo J., Rigby David L. Smart specialization policy in the European Union: relatedness, knowledge complexity and regional diversification. *Regional Studies*, 2019. 53:9, pp. 1252–1268.
18. Audretsch, D., Link, A. Academic Entrepreneurship and Regional Economic Development. *Economic Development Quarterly*, 2013, 27:1, pp. 3–5.
19. Drucker J., Goldstein H. Assessing the regional economic development impacts of universities: a review of current approaches. *A Review of Current Approaches. International Regional Science Review*, 2007, 30, pp. 20–46.
20. Ponikowski H. Szkoły wyższe jako małe obszary rozwoju regionalnego i lokalnego, (w:) *Gospodarka lokalna i regionalna w teorii i praktyce*, red. R. Bról, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, 2009, Nr. 46, Wrocław, s. 169–171.
21. Piotrowska-Piątek A. Szkoły wyższe jako czynnik rozwoju regionalnego. *Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna*, 2014, Nr 28, s.37–49.
22. Jelonek D., Mesjasz-Lech A. Rola uczelni wyższych w rozwoju regionu na przykładzie Wydziału Zarządzania Politechniki Częstochowskiej: perspektywa 20 lat doświadczeń. *Przegląd Organizacji*, 2017, Nr. 8, s. 61–67.
23. Jakubowski E. et al. Obszary inteligentnych specjalizacji jako potencjał dla rozwoju województwa lubuskiego. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego, seria Administracja i Zarządzanie*, 2017, T. 41, Nr. 114, s. 97–111.

REFERENCES:

1. Baryshnikova M. Ju., Vashurina E. V., Sharykina Э. A., Serghyev Ju. N., Chinnova Y. Y. (2019) Rol opornykh universitetov v reghione: modeli transformaci [The role of supporting universities in the region: transformation models]. *Voprosy obrazovania*, vol. 1, pp. 8–43. Available at: <https://vo.hse.ru/data/2019/04/09/1176078616/01%20Baryshnikova.pdf> (accessed 1 March 2020).
2. Buniak N. M. (2016) Predprinimatelski universitet: sushchnost i osobennosti formirovaniya [Entrepreneurial University: the essence and features of formation]. *Juvenis scientia. Ekonomika s upravlenie*, vol. 2, pp. 144–147. Available at: https://a3c73db2-397f-45fb-9e50-3cd8a9f9ab78.filesusr.com/ugd/1b55c8_34aa445f6e774ff0a151e8fd8cc215ce.pdf <http://med-gen.ru/docs/differential-diagnostics.pdf> (accessed 1 March 2020).
3. Voronkova, T. and Gurova, K. (2018) Pidpryjemnyckyj universytet: integracija osvity, nauky, biznesu [Enterprise university: integration of education, science, business]. *Agrosvit*, vol. 21, pp. 28–33. DOI: 10.32702/2306-6792.2018.21.28 Available at: http://www.agrosvit.info/pdf/21_2018/6.pdf (accessed 1 March 2020).
4. Ghoncharenko I.M., Lysun Ja.V. (2016) Akademichne pidpryjemnyctvo: mozhlivosti rozvytku innovacijnykh proektiv v universytetakh [Academic entrepreneurship: opportunities for development of innovative projects in Universities]. *Visnyk Kyjivskogho nacionalnogho universytetu tekhnologij ta dyzajnu*. vol. Special issue. VI International Scientific and Practical Conference. Efficiency of organizational – economic mechanism of innovative development of higher education). pp. 289–297. Available at: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/3793/1/Konf20161007_VI_P289-297.pdf (accessed 1 March 2020).
5. Ghrygha V.Ju., (2019) Zarubizhna praktyka vprovadzhennja "rozumnoji specializaciji" ta mozhlivosti jiji zastosuvannja v Ukraini [Foreign practice of introduction of "reasonable specialization" and possibility of its application in Ukraine]. *Ekonomika i prognozuvannya*. Vol. 2, pp. 138–153. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econprog_2019_2_9 (accessed 1 March 2020).
6. Kranzeeva E.A., (2017) Novye modeli universitetov: vklad v reghionalnoe razvitie [New university models: a contribution to regional development]. *Universytetskoe upravlenie: praktika i analiz*. Vol. 21, no. 5, pp. 64–73. Available at: <https://doi.org/10.15826/umpa.2017.05.062> (accessed 1 March 2020).
7. Strikha M., Iljchenko M. (2017). Innovacijni rozrobky universitetiv i naukovykh ustanov MON Ukrainy [Innovative development of universities and scientific institutions of the Ministry of Education and Science of Ukraine]. *Kiev: Institute of Gifted Child of NAPS of Ukraine*.
8. Artjomov I.V., Studenjak I.P., Gholovach J.J., Ghush A.V. (2015) Innovacijni u vyshnij osviti: vitchyznjanij i zarubizhnyj dosvid [Innovation in higher education: domestic and foreign experience]. *Uzhhorod: Uzhhorod National University*.
9. Uzhgorod National University (2015) Innovacijna dijalnistij universitetiv Ukrainy: analitichnyj oghljad [Innovation activity of universities of Ukraine: an analytical review], *Uzhhorod: Uzhgorod National University* Available at: <http://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/9718> (accessed 1 March 2020).
10. Oficijnyj sajt Lvivskoi oblasnoi rady (2019). Ljvivshchyna. Liudy. Diji. Plan zakhodiv z realizaci u 2021 –2023 rokakh Strateghi rozvytku Lvivskoi oblasti na period 2021–2027. [Lviv region. People. Actions. Plan of measures for implementation in 2021–2023 of the Strategy of development of Lviv region for the period 2021–2027.], *Lviv*. Available at: https://loda.gov.ua/upload/users_files/22/upload/Lviv_region_2021–2023.pdf (accessed 1 March 2020).
11. Mokronosov A. Gh., Mavrina Y. N. (2016) Predprinimateljskij potencial razvitija avtonomnogho vuza [Entrepreneurial potential for the development of an autonomous university]. *Ekaterinburg: RSPPU*. (in Russian)
12. Romanovskij O.O. (2012). Fenomen pidpryjemnyctva v universytetakh svitu [The phenomenon of entrepreneurship in the universities of the world]. *Vinnitsa: New book*. (in Ukrainian).
13. Cabinet of Ministers of Ukraine (2018). Postanova Kabinetu ministriv Pro zatverdzhennja Porjadku rozroblennja reghionalnykh strategij rozvytku i planiv zakhodiv z jikh realizaciji, a takozh provedennja monitoryngu ta ocinky rezul'tatyvnosti realizaciji zaznachenykh reghionalnykh strategij i planiv zakhodiv [On approval of the Procedure for development of regional development strategies and action plans for their implementation, as well as monitoring and evaluation of the effectiveness of implementation of these regional strategies and action plans]. № 959. Available at: https://ips.ligazakon.net/document/view/KP150932?an=1&ed=2018_11_14 (accessed 1 March 2020).
14. Cabinet of Ministers of Ukraine (2019). Postanova Kabinetu ministriv Pro rozpodil vydatkiv derzhavnogho budzhetu mizh zakladamy vyshhoji osvity na osnovi pokaznykiv jikh osvitynoji, naukovoji ta mizhnarodnoji dijalnosti [On the distribution of state budget expenditures among higher education institutions based on indicators of their educational, scientific and international activities] № 1146. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1146-2019-%D0%BF> (accessed 1 March 2020).
15. Soroka M.A. (2019). Smart-specializacija u strategichnomu planuvanni na reghionalnomu ta miscevomu rivnjakh: vytoky pidkhodu ta perspektyvy dlja Ukrainy [Smart specialization in strategic planning at the regional and local levels: the origins of the approach and prospects for Ukraine], *Aspekty publichnogho upravlinnja*, vol. 8, pp. 20–29. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aplup_2019_7_8_5 (accessed 1 March 2020).
16. Jacjuk O.S. (2018) Smart-specializacija rozvytku reghionu jak vazhlyvyj naprjam pidvyshhennja jogho konkurentospromozhnosti ta innovacijnoji aktyvnosti [Smart-specializacija rozvytku reghionu jak vazhlyvyj naprjam pidvyshhennja jogho konkurentospromozhnosti ta innovacijnoji aktyvnosti]. *Scientific Bulletin of Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas (Series: Economics and Management in the Oil and Gas Industry)* vol. 2 (18), pp. 54–60. Available at: <http://elar.nung.edu.ua/handle/123456789/7015> (accessed 1 March 2020).
17. Balland P.–A., Boschma R., Crespo J., Rigby David L. (2019). Smart specialization policy in the European Union: relatedness, knowledge complex-

ity and regional diversification, *Regional Studies*, 53:9, 1252–1268.

18. Audretsch, D., Link, A. (2013). Academic Entrepreneurship and Regional Economic Development. *Economic Development Quarterly*, 27:1, pp. 3–5.

19. Drucker J., Goldstein H. (2007). Assessing the regional economic development impacts of universities: a review of current approaches. *Int. Reg. Sci. Rev.*, 30, pp. 20–46.

20. Ponikowski H. (2009). Szkoły wyższe jako małe obszary rozwoju regionalnego i lokalnego, (w:) *Gospodarka lokalna i regionalna w teorii i praktyce*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w e Wrocławiu.

21. Piotrowska-Piątek A. (2014). Szkoły wyższe jako czynnik rozwoju regionalnego. *Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna*.

22. Jelonek D., Mesjasz-Lech A. (2017). Rola uczelni wyższych w rozwoju regionu na przykładzie Wydziału Zarządzania Politechniki Częstochowskiej: perspektywa 20 lat doświadczeń. *Przegląd Organizacji*.

23. Jakubowski E. et al. (2017). Obszary inteligentnych specjalizacji jako potencjał dla rozwoju województwa lubuskiego. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego, seria Administracja i Zarządzanie*.